

fejlesztés is (ld. az államadósságból származó MiG–29-esek, T–72-esek, később a Mistrálok rendszerbe állítása).

A második ciklus alatt megszűnt a haderő tömeghadsereg-jellege, jelentős mértékű volt a létszámcsökkentés, a támadótechnika csökkentése, elindult a békefenntartásban való részvétel. Végül is 2004. november 3-án létrejött az önkéntesekből álló haderő.

NATO-hatásra a Magyar Honvédség tízéves hosszú távú fejlesztése állandó kihívás elé állítja a kormányzatot. Beléptünk a NATO tervezési rendszerébe és kezdetét vette a NATO-kompatibilitás kialakítása. Közben '98 szeptemberében megjelentek a *minimum katonai követelmények*. Ennek keretében az első fontos lépés volt az integrálódás a NATO légvédelmi rendszerébe. A légi erőknek a NATO-hoz illeszkedő elemei modernizálódtak a legjobban. A következő illeszkedési pontot a biztonsági dokumentumok jelentették, hiszen a kétharmados többséggel elfogadott '95-ös nemzetbiztonsági törvénynek a dokumentumok minősítésére vonatkozó előírásai nem harmonizáltak a NATO normáival. A harmadik fontos terület a NATO-pozíciók feltöltése volt, ami megvalósult. A negyedik pedig az (akkori) kijelölt erők felkészítése, ami szintén megvalósult. Ennek az illeszkedési folyamatnak 2006 decemberében lett vége, amikor megkaptuk a NATO-tól a teljes műveleti együttműködési képesség elismerését.

Kiss Petra

A NATO megjelenése a hazai hadtudományi szakirodalomban (1990–1999)¹⁹

A Honvéd Vezérkar Euro-atlanti Integrációs Munkacsoportja 1995-ben állt fel és számos tanulmánnyal járult hozzá a NATO jobb megismeréséhez. Fontos forrást jelentettek a *Honvédelem négy éve* című kiadványsorozat egyes elemei, továbbá a Stratégiai Védelmi Kutatóintézetben zajló kutatásokat bemutató publikációk, cikkfordítások.

A folyóiratok közül kiemelten a Hadtudomány, illetve az Új Honvédségi Szemle járult hozzá a téma bemutatásához. E periodikák csaknem valamennyi lapszámukban foglalkoztak a NATO-val, Magyarország perspektíváival a szövetségben. A Hadtudományban – bár a folyóirat 1991 és 1999 között mindvégig foglalkozott a témával – 1994/95 fordulóján szemmel láthatóan megnövekedett a Magyarország biztonság- és védelempolitikájával foglalkozó publikációk száma. Ezen belül különösen a haderő-átalakítás és a magyar politikai lehetőségek vizsgálata. Az Új Honvédségi Szemlelben '91 és '92 között jobbra a nemzetközi katonai kapcsolatokkal foglalkozó cikkekben követhető nyomon a NATO iránti érdeklődés. Főként '94 és '98 között jelent meg sok, a témával foglalkozó publikáció. A '90-es évek második felében jelentős

¹⁹ A *30 év a hadtudomány szolgálatában* című szakmai-tudományos konferencián, 2013. november 28-án, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen elhangzott korreferátum hanganyagának szerkesztett változata.

hangsúlyt kaptak a közös gyakorlatokkal foglalkozó elemzések, a balkáni térség és az SFOR kérdései. Érdekes, hogy a Hadtudománynak a lapszámok elején található Biztonságpolitika rovata foglalkozott főként az együttműködés, a csatlakozás kérdéseivel. Az Új Honvédségi Szemlében 1997-től indult egy Integráció című rovat.

A források között kell megemlíteni a Társadalom és Honvédelem című folyóiratot, amely a csatlakozás évében tematikus különszámot jelentetett meg. Az Akadémiai Közlemények (később Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények), a Bolyai Szemle főként a katonai szakmai kérdésekkel foglalkoztak.

Az 1990-es évek elején elsősorban a világrend változásával, a Varsói Szerződés felbomlásával, a hatalmi vákuum kialakulásával foglalkoztak az említett periodikákban közölt cikkek és tanulmányok. Az útkeresés a semlegességtől valamely katonai szövetségbe való belépés lehetőségéig terjedt. Sokat foglalkoztak a NATO-tagállamok haderőivel, a kölcsönös látogatások tapasztalataival. 1995-től mindinkább előtérbe kerülnek a NATO-csatlakozás feltételei, majd a '90-es évek második felében a balkáni térség, a békepartnerségi keretekben folytatott együttműködés, a gyakorlatok tapasztalatai kaptak nagyobb hangsúlyt. A katonai-szakmai kérdések közül kiemelt figyelmet élveztek a légierő, a logisztika, a térképészet.

A publikációkban természetesen nemcsak pozitív megítélésekkel találkozhatunk. A kétkedő jellegű írások azonban jobbra nem a katonai, hanem a civil folyóiratokban (például Társadalmi Szemle, Mozgó Világ stb.) bukkantak fel. Létrejött egy önálló tanulmánykötet *Ámokfutás a NATO-ba* címmel.

Összességében megállapítható, hogy 1990 és 1999 között a témával foglalkozó publikációk a védelmi szféra széles spektrumát fedték le és a nagypolitika szintjétől a katonai-szakmai kérdésekig terjedt ki a figyelmük. A tanulmányok többségét a nyitottság és pozitív szemlélet jellemezte.

Hajós Dezső

A NATO-csatlakozás kormányzati szintű kommunikációs támogatása²⁰

Volt egy unikális eleme a NATO-csatlakozásnak, amit a politika – természetesen az Országgyűlés támogatásával – nagyon merészen bevállalt: minden más országtól eltérően népszavazással kívánta megerősíteni a NATO-csatlakozásra való hajlandóságot.

1996 őszén készült egy, a témával összefüggő közhangulat állapotát bemutató térkép, ami még csak 49%-os támogatottságot jelzett. Igen sokan voltak a kellő ismerettel nem rendelkező bizonytalanok, mintegy 10% pedig határozottan elutasította a csatlakozást.

²⁰ A 30 év a hadtudomány szolgálatában című szakmai-tudományos konferencián, 2013. november 28-án, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen elhangzott korreferátum hanganyagának szerkesztett változata.